పట్టణం నడిబొడ్డులో క్రిక్కిరిసిన ఇండ్ల మధ్య వుంది ఆ యిల్లు. అది సత్రం లాంటి యిల్లు. అందరూ దాన్ని 'చాకమ్మ దేవిడీ' అంటారు. ఈ వూరిలో అద్దె కొంప కావలసినవారు చాకమ్మదేవిడీని తడిమితే చేటంతచోటు దొరక్కపోదు.

తెల్లవాని కాలంలో అది ఒక బందేఖానా. ఇప్పుడు నల్లవాని యేలుబడిలో 'కాపురాలఖానా'గా పేరు మార్చుకొని కామందు చాకమ్మకు కల్పవృక్షంలా నెల నెలా డబ్బులు రాల్చి పెడుతూంది.

మధ్య బయలు. బయల్లో చేదబావి.

బావికి కొంచెం యెడంగా చుట్టూ గువ్వ గూళ్ళలాంటి గదులు. ఒకోగదిలో ఒకో కాపురం. అన్నీ కలిసి పదకొండు కాపురాలు. ఆడా మగా-పిల్లా పిసుకూ అంతా వెరశి యాభై మంది, చాకమ్మదేవిడీలో తలదాచుకుంటున్నారు, గొడుగంత గోవర్ధనగిరికింద మొత్తం గొల్లపల్లె ఒదిగినట్లుగా. వానాకాలంలో పిసపిస - ఎండాకాలంలో కసకస - చలికాలంలో గజగజ - ఒరుసుకుంటూ తప్పుకుంటూ శాపగ్రస్తుల్లా ఒద్దికగా కాపురాలు చేసుకుంటున్నాము.

కుడిచేతి ప్రక్క నాలుగో గది (గవి) లో నేనూ, సుభద్రా, పెద్దోడూ, చిన్నోడూ, చంటిదీ వెరశి అయిదుమంది అయిదేండ్లుగా ఉంటున్నాము.

ఎండకాలం రాత్రుల్లో భోజనాలవుతూనే గబగబా గూళ్లలోనుండి వెలికి వచ్చి బయల్లో బావిచుట్టూ పక్కలు వేసుకుని పడుకుంటాము.

ఆ రోజు రాత్రి తొమ్మిదయింది. ఉక్కబెడుతూంది. పేరుకుగూడా గాలి లేదు. సన్నాపన్నా గాలివున్నా, కాళ్ళీడ్చుకుంటూ సందులుదాటి ఆగొందిలోనికి చొచ్చుకురాలేదు. చంటిదానికి అమ్మవారు పోసింది. గదిముందు వరండాలో ఉయ్యాల్లో పొర్లుతూంది. నేను చెయ్యి కడుక్కుంటూనే చాపా - దిండూ లేసికొని బావిదగ్గర బయల్లోకి వచ్చేశాను.

గుంట చుట్టూ కప్పలు చేరినట్లు అప్పటికే అక్కడ చాలామంది మగవాళ్లు బావి చుట్టూ తమ తమ తావుల్లో పక్కలు పరచుకొని ఉక్కకు విసురుకుంటూ చుట్టలూ, సిగరెట్లూ ముట్టించుకొని బాతాఖానీ సాగిస్తున్నారు.

అక్కడ ఎవరిచోటు వారిదే. మరొకరు ఆక్రమించుకోరు. ఆయా కుటుంబాలవాళ్లు తమ తమ తావుల్లో అట్లా సర్దుకొని పడుకుంటారు.

అప్పటికే అక్కడ పడకవేసుకుని సిగరెట్టు కాలుస్తూ కూర్చొనివున్న రామమూర్తి "రండి మాస్టారూ, భోజనాలయ్యాయా!" అంటూ ఆహ్వానించాడు నన్ను చూసి.

"ఈ వేడికి అన్నం ఎక్కడ సయిస్తుందండీ, ఒకే దగగా వుంది. నీళ్లతోనే సగం కడుపు నిండిపోయింది.'' అంటూ వెళ్ళి రామమూర్తి ప్రక్కన కూచున్నాను.

రామమూర్తి సర్వే ఆఫీసులో పని చేస్తున్నాడు. ఈ వూరికి ట్రాన్స్‌ఫర్ చేయించుకొనివచ్చి సుమారు నాలుగు నెలలయ్యాయి. ఇల్లు దొరకనందున భార్యనూ బిడ్డనూ పల్లెలో బావమరది దగ్గర వదలి ఇక్కడ హోటలుకూడు తింటూ గృహాన్వేషణ సాగించాడు. కాలికి బలపం కట్టుకుని అదేపనిగా, వెతగ్గా వెతగ్గా కడకు చాకమ్మదేవిడీలో గువ్వగూడంత చోటు దొరికింది. బ్రతికానురా దేవుడా అనుకున్నాడు. మరు

దినమే పల్లెకు పరుగెత్తి వెళ్ళి భార్యా బిడ్డను తెచ్చుకున్నాడు. వారూ వచ్చి వారం రోజులే అయింది.

ఇద్దరం సిగరెట్లు కాలుస్తూ కూర్చున్నాం.

''ఎట్లావుంది ఇల్లు. కొంచెం ఇబ్బందిగా వుంటుందనుకుంటాను." అని మాట వరుసకు పరామర్శించాను.

"ఊరూరూ తిరిగే ఉద్యోగులం సౌకర్యా లెక్కడికని: ఈ నాటికైనా ఇంతచోటు దొరికింది. ఇదే పదివేలు. నాకంటే మా ఆవిడ మహాసంతోషంగా వుందండీ. ఏదో అతఃపురానికి వచ్చినట్లుగా ఆవిడ సంబరపడుతూంది. ఇన్నాళ్ళూ విధిలేక వాళ్ళ వదినెగారి దగ్గర వదలి వచ్చానా. ఆమె వీర్ని పురుగును చూచినట్లు చూచిందట. చెట్టు కిందయినా ఇంతకూడు వండుకొని పడి వుంటాను. ఇక్కడ ఈసడింపులూ పొడుపులూ పడలేకుండా వున్నాను. అంటూ వారానికో ఉత్తరం వ్రాసిందంటే నమ్మండి. ఆ వదినెగారి నీడవదలి ఇక్కడికి వచ్చినప్పటినుండీ మా రుక్మిణి మహదానందంగా వుందండీ." అంటూ చెప్పుకొచ్చాడు రామమూర్తి.

అలా పిచ్చాపాటీ సాగిస్తూ చాలాసేపు గడిపాము. ఇళ్ళల్లో దీపాలన్నీ ఒకోటిగా ఆరిపోతూవచ్చాయి. ఆడవాళ్ళుగూడా సామాన్లు సర్ది-దీపాలు ఆర్పి-గదులకు గడెలు పెట్టి-బయట్లో తమతమ వాళ్లున్న చోట్లకు వచ్చి "ఇస్సో" మంటూ నడుములు వాల్చారు. పదిగంటలయినా గాలి పోలిక లేదు. చుట్టూ గోడల్లోంచి వెచ్చగ సెగ తగుల్తూంది. చెమటకు ఒంటిమీద గుడ్డ అతుక్కుపోతూంది. మగవాళ్ళు బనీనులు ఆడవాళ్లు రవికెలు పెరికి పారేసి విసనకర్రలు ఆడిస్తూ ఉపశమనం పొందుతున్నారు.

సుభద్ర గదిముందు వరండాలోనే ఉండిపోయింది. బయల్లోకి రాలేదు. ఉయ్యాల్లో ఉన్న చంటిదాన్ని కనిపెట్టుకొని గోడకు చేరగిలబడి కునుకు తీస్తూంది పాపం. నేనూ యెప్పుడు నేల బడదామా అనుకుంటున్నా.

''బలే ఉక్కగా వుంది మాష్టారూ. ఈ రాత్రి కిక్కడ పడుకోవడం నా వల్ల కాదండి. వీథిలోకి వెళ్ళితే కొంచెం ఊపిరైనా ఆడుతుంది." అంటూ రామమూర్తి తన పక్కచుట్టుకొని దేవిడీగోడలు దాటి బైట వీధిలోకి వెళ్ళిపొయ్యాడు.

నాకు నిద్ర ముంచుకొస్తూంది. కూచున్న చోటనే చాప దొర్లించి పడిపొయ్యాను. పడుకుందే తడవు కళ్లు మూతలు పడ్డాయి.

రాత్రి ఎంతయిందో తెలియదు. గాఢ నిద్రలో వున్నా. కొంచెం ప్రక్కకు పొర్లాను. నా ఒంటికి మరొక మెత్తని శరీరం రాసుకుంది. ఇంకెవరు: సుభద్ర వచ్చి పడుకొని వుంటుంది. ఆదమరచి తృప్తిగా నిద్రపోతూంది-అనుకున్నా.

అప్పటికి పల్చగా మంచు పడనారం భించింది. కొద్దిగ చలిపెట్టినట్లు తోచింది. నిద్రమత్తులో కళ్ళు మూసుకొనే తలగడ కిందవున్న శాలువతీసి సగం సుభద్రకు కప్పి సగం నాపైకి లాక్కున్నా.

మగత నిద్రలో అంతవరకే తెలుసు నాకు.

* * *

మళ్ళీ కళ్ళు తెరిచి చూచేటప్పటికి భళ్లున తెల్లవారిపోయింది. ఆడవాళ్ళు ఇళ్లముందు కళ్ళాపి చల్లుతున్నారు. గబ గబా లేచి చాపా-దిండూచుట్టుకొని ఇంటి లోకి నడిచాను.

వరండాలో చంటిది ఉయ్యాల్లో నిద్ర పోతూంది. ప్రక్కనే సుభద్ర నేలపై తెలివిలేకుండ పడివుంది. ఎడమచేతిలో పట్టుకున్న ఉయ్యాల తాడు పట్టుకున్నట్లే వుంది.

"ఏమిటీ మొద్దునిద్ర! లే, తెల్లారి పోయింది," అంటూ తట్టి లేపాను సుభద్రను. ఆమె బెదరినట్టు చివుక్కున లేచింది. అయ్యో! అంటూ బారదెక్కిన ప్రొద్దు చూచి సిగ్గుపోయింది.

"చంటిది రాత్రంతా కన్ను మూయ లేదు. నలుగుతూ, నసుగుతూ పొర్లుతూనే వుండింది. ఉయ్యాల తాడు వదిలుంచే ఒట్టు. నాలుగైంది నేనూ తన్నుమూసే టప్పటికి." అని పలుకుతూ సుభద్ర బద్ధ కంగా ఇంటిలోకి వెళ్ళింది.

ఆ పలుకు తీరు నన్ను చక్కలింత బెట్టినట్లుగా తోచింది.

"ఆహా, ముదియ యెంత ముచ్చ టగా బొంకుతూంది!" అని వక్కున నవ్వబొయ్యాను. అంతలో ఠకీమని ఆగి పొయ్యాను.

బుర్రలో ఆలోచన అడ్డుపడింది.

వెంటనే నలుసంత నివ్వెరపాటు.

"మరి సుభద్ర చెపుతూంది నిజమా! అయితే...అయితే...రాత్రి నాప్రక్కన పడుకుంది సుభద్ర కాదా!... మరి... మరి..."

అంతే, ఆపైన బుర్ర బొత్తిగా పని చెయ్యలేదు. ఆలోచనా-ఆశ్చర్యం-విచి కిత్సా-మెదడు గోడల్ని గోకడానికి ఆరం భించాయి.

సంగతి సున్నితమైంది. అప్పటికి సుభద్రముందు మౌనంగా ఉండి పొయ్యాను.

* * *

ఆ పగలంతా పాఠశాల్లో అన్యమన స్కంగా గడిపాను.

సాయంత్రం బడినుండి ఇంటికి వస్తూనే—

"మన ప్రక్క వాటాలో వున్న రుక్మి ణమ్మ వెళ్ళిపోయిదండీ" అనింది సుభద్ర కాఫీ చేతికి అందిస్తూ.

"యే రుక్మిణమ్మ!" అలవోకగా ప్రశ్నించాను.

"రామ్మూర్తిగారి భార్యండీ. వచ్చి వారంరోజులు కూడా కాలేదు. ప్రొద్దున్నే బిడ్డను వెంటబెట్టుకొని పల్లెకు వెళ్ళిపోయింది."

"ఏదో పనివుండి వెళ్ళుంటారు విశేషమేముంది?"

"అది గాదండీ. చెప్పా పెయ్యకుండా చప్పున వెళ్ళిపోయింది. రుక్మిణమ్మ చాలా మంచిదండీ. ఈ నాల్గు రోజులూ నాకెంతో సాయపడింది. బాగా కలుపుగోలు మనిషి. జబ్బుతోవున్న మన చంటిదాన్ని యెంత బాగా చూచిందని. పొద్దున్నే బస్సుకు వెళ్ళిపోయిందట.

అలాంటి సౌజన్యంగల పొరుగింటావిడ వెంటనే వెళ్ళిపోయినందుకు సుభద్ర నొచ్చుకుంటూ చెప్పింది.

సుభద్ర చెప్పింది విన్నాను. కొంత తెలుసుకున్నాను.

కాఫీతాగి మౌనంగా బైటికి వచ్చాను.

రామమూర్తి ఆఫీసునుండి వస్తూ ఎదురుపడ్డాడు. మనిషి చీకాగ్గా అగుపించాడు. నన్నుచూచి అన్నాడు_తనలో తాను వదురుకుంటున్నట్లు—

"ఈ ఆడవాళ్ళు బలే చిత్రమయిన వాళ్లండి. వాళ్ల మనస్తత్వాలు అర్థమయి చావవు. మచ్చుకు చూడండి. మా ఆవిడ

బుర్రలో ఉన్నట్లుంది యే పురుగు తొలిచిందో-నేను ఈ నక్షత్రం కొంపలో ఒక్క క్షణముండలేను. పల్లెకు పోతున్నా. వేరే ఇల్లు దొరికినప్పుడు జాబు వ్రాయండి, వెంటనే వస్తాను. అని చెప్పి ప్రొద్దున లేస్తూనే బిడ్డను చంకబెట్టుకొని వెళ్ళిపోయింది. నిన్నటివరకూ కులాసాగా వుంది. ఈదినం ఇల్లు బాగాలేదని చక్కా వెళ్ళిపోయింది. ఈ ముదనష్టపు కొంపలో మరో యిల్లు నేను ఎక్కడ వెదికి చావను?" అంటూ వాపొయ్యాడు ఆయన నా ముందు.

విన్నాను. మౌనంగా తప్పుకొని వెళ్ళిపొయ్యాను.

* * *

ఆ రాత్రి నాకు నిద్రపట్టలేదు. వెళ్ళి వీథి అరుగుమీద ఒంటరిగా కూర్చున్నా. వెళ్ళిపోయిన రుక్మిణమ్మను గురించిన ఆలోచన నన్ను వికలచిత్తుణ్ణి చేసింది.

రుక్మిణమ్మ తటాలున-ప్రొద్దున మరొకరికి ముఖం చూపించలేక వెళ్ళిపోయింది. కారణం మనసుకు వచ్చి-తెలుసుకొని-మరీ క్రుంగిపొయ్యాను.

అయినా ఈ రహస్యం ఎవరికి చెప్పను? ఎట్లా చెప్పగలను? సుభద్రకు చెప్పలేను రామమూర్తికి చెప్పలేను. కడకు నేనుసైతం మనసుకు తెచ్చుకోలేను. అది ఆ తల్లిపట్ల అపచారమే అవుతుంది. అప్రియమైన సంఘటన అలా అసంకల్పితంగా జరిగిపోయింది.

ఈ దుర్ఘటనకు నేను కారణమే కావచ్చు. కానీ నేనుగా యెరిగి యే దోషమూ చేయలేదు. ఇంతకూ నేను చేసిన తప్పు?

నిన్న రాత్రి రామమూర్తి మామూలుగా పడుకొనేచోట బద్ధకించి నేను పడుకోవడమే. మరచి నిద్రపోవడమే.

రుక్మిణమ్మ ఇంటిపనులన్నీ ముగించి - పొద్దుపోయాక — అలసటతో వచ్చి మామూలుగా భర్త పక్కమీదికి వచ్చి మేను వాల్చి ఉంటుంది. ఆదమరచి నిద్రిపోయి వుంటుంది.

వేకువనే లేచినపుడు-నిజం తెలుసుకున్నపుడు - నిలువునా కూలిపోయి వుంటుంది.

మగనాలి మళ్ళీ మొగం చూపెట్టలేక ప్రొద్దున్నే ఇల్లు విడిచి వెళ్ళిపోయింది.

ఆమె ఇల్లాలు.

ఆవిధంగా మొగం దాచుకుంది.